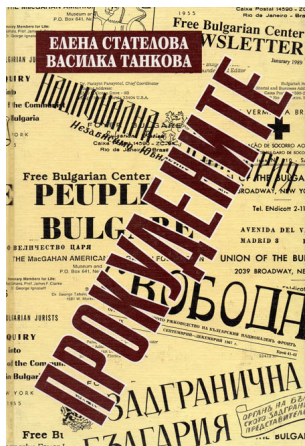


Написано от Христо Христов  
Неделя, 27 Януари 2013 13:27

---



Другата България. Много години преди да се появи популярното предаване по Би Ти Ви с това заглавие, а от няколко години и политическа партия със същото име, изразът е изречен за първи път от Стефан Попов (1906-1989), известен философ, общественик и политически емигрант след съветската окупация на България.

Тези неделя в [електронна библиотека](#) на [desebg.com](#) ви представям едно от задълбочените изследвания, посветени на българската политическа емиграция по времето на комунистическия режим. Книгата е с недвусмисленото заглавие „Прокудените”, а нейни автори са историците **Елена Стателова** и **Василка Танкова**.

През 1997-1998 г. двете участват в научен проект по издирване и проучване на архивни документи, материали, периодичен печат и други издания на българската политическа емиграция за периода 1944-1989 г., финансиран от фондация „Отворено общество”, който става основата за изследването им, публикувано през 2002 г.

Макар и по обясними причини авторите да не използват документи целия архив на бившата Държавна сигурност (по това време например архива на [Първо главно управление](#) на ДС, работило срещу „вражеската” емиграция, изобщо не е достъпен) изследването дава

## Прокудените: Българската политическа емиграция при комунизма

Написано от Христо Христов  
Неделя, 27 Януари 2013 13:27

---

широка и пълноценна перспектива върху живота на българската политическа емиграция след 9 септември 1944 г. до падането на Берлинската стена.

С едно уточнение. Още в уводните думи историците подчертават, че във вниманието им остават емигрантските организации от левия спектър (по определение на авторите). Сред тях са двете големи организации Български национален комитет и създаденото през 70-те години Българско освободително движение, както и формациите на социалдемократите, анархистите и БЗНС-Врабча 1. Според Стателова и Танкова те трябва да бъдат предмет на самостоятелно проучване.

*„Другата България” са хилядите българи, прокудени в чужбина от комунистическата власт след преврата на 9 септември 1944 г. Разпръснати по целия свят, те живеят с образа на родината, с нейното оспорвано минало, трагично настояще и неизвестно бъдеще. Ревностно пазят своите спомени, българските традиции и обичаи, честват националните празници и тачат историята. Принудени да се вградят в чуждия свят, българските изгнаници стават „другата България”, пишат авторите.*

В историята на българската политическа емиграция след съветската окупация са обособени три групи емигранти. Първата е свързана с напусналите страната в периода 1944-1946 г. Някои от тях като дипломати, стопански дейци, студенти, са заварени извън страната преди окупирането ѝ от армиите на Трети украински фронт, други я напускат непосредствено преди 9 септември 1944 г., трети бягат след започване на червения терор.

Втората, много по-голяма, вълна от политически емигранти се оформя сред процеса и убийството на земеделския лидер Никола Петков през 1947 г. и смазването на политическата опозиция в страната. Масово спасение зад граница търсят привържениците на земеделците. Това е периода, в който започва национализацията и насилствената колективизация, които принуждават много дребни градски собственици и селяни да изберат пътя на емиграцията чрез бягство от родината си.

Третата вълна започва в началото на 50-те години на ХХ век и постоянна величина до 1989 г. Нелегалното емигриране е един от проблемите на комунистическото управление, въпрос, който то решава по силов път – чрез тоталния контрол на българската граница, осеяна с бодлива тел, а също така и чрез следенето и предотвратяването на бягства от Държавна сигурност.

Точният брой на българската политическа емиграция е трудно определим. Авторите се позовават на един доклад от 1977 г. на министъра на вътрешните работи ген. Димитър Стоянов, в който пред Политбюро на ЦК на БКП е докладвано, че от 9 септември дотогава страната е напусната нелегално от 10 500 български граждани. Според историците в тази цифра не е включена българската емиграция, заварените в чужбина българи и тези, които са напуснали страната легално. Приблизителната цифра на българската политическа емиграция е между 10 000 и 12 000 души. В сравнение с други страни от Ирточния блок тя е твърде малка.

В книгата е представен пътят на българските емигранти – през различните бежански лагери в различни страни.

Авторите отделят специално внимание на основаването и дейността на Българския национален фронт (БНФ) с лидер Иван Дочев. Представени са биографии на най-изтъкнатите му представители, както и изданията на организацията, неговата политическа платформа.

Разгледан е опита за съставяне на задгранично представителство и положението на цар Симеон II в изгнание. Проследени са споровете и дискусиите за неговото място и дейността му след 1955 г. с настъпването на неговото пълнолетие. Описани са действията и инициаторите за съставяне на задгранично представителство, чрез което да се обедини българската емиграция. То става факт през март 1958 г., макар и с условности от страна на БНФ. В крайна сметка идеята за създаване на задгранично представителство под егидата на царя се оказва нереализуема.

Авторите проследяват разцеплението в БНФ през 1959 г. и животът на двете крила около Иван Дочев и Христо Статев.

Отделено е място и на българската политическа емиграция във Франция. През 1947 г. там се появява български вестник на френски език „Le Peuple Bulgare” (Българският народ), чийто инициатор е Бончо Христов, дипломат в Кайро и Париж. От длъжността канцлер-отчетник в българската легация във френската столица е уволнен от ОФ-правителството през 1945 г. В тази глава е отделено място и на писателя и дългогодишен журналист в сп. „Пари Мач” [Стефан Груев](#), син на началника на

## Прокудените: Българската политическа емиграция при комунизма

Написано от Христо Христов  
Неделя, 27 Януари 2013 13:27

---

частната канцелария на цар Борис III, а също така и емигрантите Дянко Сотиров, Евгени Силянов и др.

Тук може да намерите много ценна информация за създаването и дейността на идейния кръг „Възраждане“, за ролята на семейството на Евстати и Мика Паница (техен син е [Дими Паница](#)).

Разгледано е възникването и дейността на Организацията на свободните българи, учредена през 1949 г. в Париж, а сред хората, които са основатели са Йордан Пеев, Стефан Груев, Дянков Сотиров, семейство Евстати и Мика Паница и др.

Отделено е място на българската общност „Българско огнище“, възникнала през 1961 г. в Рио де Жанейро, преобразувана в Български свободен център в началото на 80-те години.

Финалните страници от книгата са посветени на завръщането на българските емигранти след 10 ноември 1989 г. във време на еуфория и надежди за демокрация.

**Елена Стателова, Василка Танкова, „Прокудените“, ИК „Жанет-45“, 2002 г., 463 страници.**